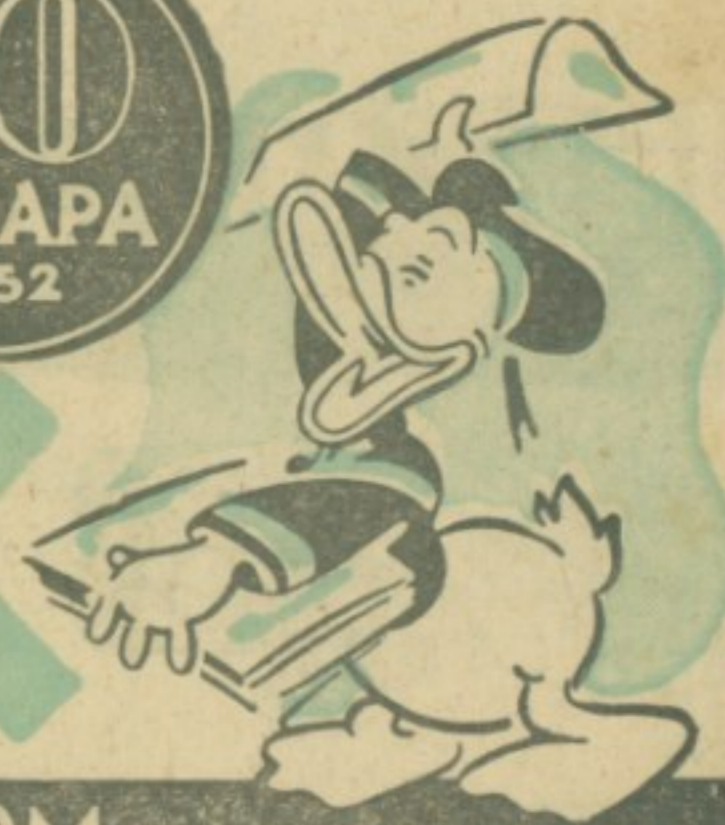

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

WALT DISNEY:

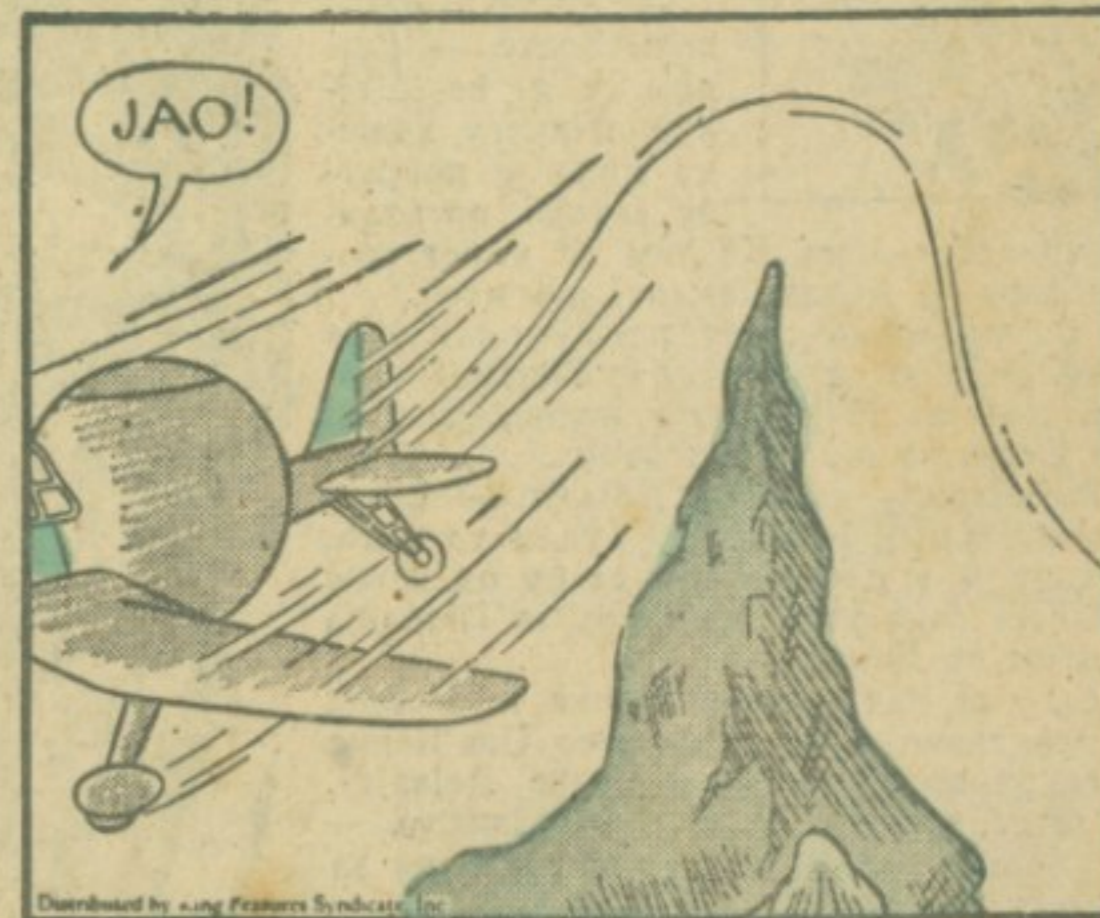
Година XIV — Број 6 — Субота, 9 фебруар

МИКИ И ШИЉА на острву диносаура

6. КРОЗ БРДА И ОБЛАКЕ

МИКИ И ШИЉА ЛЕТЕ КА НЕПОЗНАТОМ ОСТРВУ

После неколико сати

Опет је прошло неколико сати

У ИДУЋЕМ БРОЈУ: НА ЦИЉУ ПУТА

ЦЕК ЛОНДОН ЗЛАТО

У кафани Тиволи, у Серка Ситију, логору копача злата, Елам Хариниц, авани Бернинг Дејлајт, прослављен је свој тридесети рођендан. Пред поноћ он је прихватио позив својих пријатеља да с њима одигра партију покера. После узбудљиве игре Дејлајт је изгубио сав свој иметак сем запрете паса и одмах склопио са Били Ровлинсом уговор о превозу поште до Дајка, хиљаду миља удаљеног од Серка Ситија. Стари копач злата Бенте понудно је свима присутним опкладу да ће Дејлајт, и поред циче зиме, вејавице и тешког пута, стићи у Дајк за тридесет дана.

о претставаља просечно преко тридесет миља на дан, — упозоравао га је Док Вотсан. Међава на Чилкату задржаће га најмање недељу дана.

— Добро, одговори Бенте. — Кладим се да ће Дејлајт и другу хиљаду миља у повратку такође превалити за тридесет дана. Кладим се у пет стотина долара, а међаву нека ђаво носи.

Да би потврдио своју изјаву он извуче своју вреицу за злато, која је личила на кобасицу, и баци је на тезгу келнераја. Док Вотсан стави уз њу одмах своју.

— Чекајте! — узвикну Дејлајт. — Бенте је у праву, али и ја хоћу да будем уз њега. Ја се кладим у пет стотина да ћу од данас за шездесет дана ући опет на врата Тиволија са поштом из Дајка.

У сали се зачу жагор сумње и десетак људи повадисе одмах своје кесе. Цек Керис се прогуре кроз гомилу и приђе Дејлајту.

— Ја се кладим, Дејлајт, — узвикну, — са два према један да нећеш стићи ни за седамдесет пет дана.

— Нећу никакву милостињу, Цек — одговори му Дејлајт. — Опклада је један према један и за шездесет дана. Иначе се нећу кладити с тобом. Ти покушаваш да ми вратиш оно што сам изгубио. Али ја ти једно велим, Цек, доћи ће време кад ћу ја све то добити натраг. Причекај само док буде открито оно налазиште у горњем току реке. Онда ћемо нас двојица сести опет и одиграти партију покера, онако како приличи људима да играју. Важи ли?

Руковаше се.

— Наравно, стићи ће натраг на време. — шептао је Керис Бентеу на уво. — Ево и мојих пет стотина да ће се Дејлајт вратити за шездесет дана. — додаде потом гласно.

Били Ровлинс се придружи опклади, а Бенте одушевљено заграи Дејлајта.

— Тако ми бога, и ја ћу се кладити, — рече Олаф Хендерсон отимајући Дејлајта од Бентса и Кериса.

— Добитник плаћа! — узвикну Дејлајт, закључујући опкладу. — А пошто сам ја чврсто уверен да ћу добити и пошто је шездесет дана одвећ дуго да се чека од једне чаше до друге, ја ћу платити одмах. Нека свако каже шта жели да пије. Нупуните своје чаше!

Бенте, држећи у руци чашу вискија, попе се на столицу и клатећи се запева једину песму коју је знао.

Уто неко отвори спољна врата. Неодређена свиа светлост увуче се у собу.

— Зора свиће, зора свиће, — узвикну неко опомињући.

Дејлајт није оклевао ни тренутка и одмах се упути према вратима и спусти своје крзнене наушњаке. Кама је већ стајао на-

пољу крај уских саоница, широких шездесет паласа и седам и по стопа дугих, чије се дно уздизало шезд паласа изнад челичних салинаца. На њима су биле, привезане ко-

ношцима од јеленске коже, лаке платнене вреице, у којима се налазила пошта, храна за људе и за псе. Ис-

пред саоница лежало је у истом реду пет коврчавих паса. То су били „хаски“, врста вучјака ванредно снажних, издржљивих и грабљивих, који су били поређани један уз другог по величини и боји, сви необично велики и силни.

Од својих грабљивих њушки па до китњастих репова личили су на шумске вукове. А уствари су и били вукови, додуше припитомљени, али ипак вукови и по изгледу и по осталим особинама. На врху саоница, баш испод конопца, стајала су два пара шпела за снег.

Бенте показа на једну врећу сашивену од кожна поларног зеца, чији је крај вирио из друге вреће.

— То је његов кревет, — рече. — Направљен је од шезд фунти кожна од кунџа. То му је најтоплија постела на којој је икад спавао, али ђаво ме однео ако бих се ја могао у томе угрејати, иако сам прошао

сито и решето. Дејлајт је сама паклена ватра, ето, то је он.

Дејлајт се поздрави са свима који су око њега стајали. Вирвинија је очекивала да ће је пољубити, али, иако је био прилично загрејан од пића, он се и овога пута спретно извуче да се не заплете у траке њене кецеље. Он ју је додуше пољубио, али је уједно пољубио и друге три девојке. Навукавши дугачке рукавице, он повика на псе и ухвати се руком за ручицу на предњем делу саоница, која је служила за управљање.

— Подазимог драги моји! — викну он на псе.

Животиње запеше свом снагом на ремен који им је био везан око груди, спуштајући се ниско све до самог снега и затапкаше ногама. Весело зацвиљаше, и, пре но што саонице превалише шезд дужина, и Дејлајт и Кама, који је стајао иза задњег седишта, моралаше потрчати да би их стигли. И тако два човека и пси побоше трчећи низ брежуљак према замрзнутом кориту Јукона. Ускоро их несташе у сивој светлости.

IV

Тамо на реци, где је пут био утрт и где нису биле потребне ципеле за снег, пси су преваливали просечно шезд миља на сат. Да не би заостали за њима обојица су били приморани да трче. Дејлајт и Кама су се међусобно редовно смењивали код ручице за управљање, јер је најтеже било управљати саоницама у трку и непрестано бити пред њима. Онај који је био иза саоница могао је с времена на време да скочи на њих и да се одмори.

То је абиља био напоран посао, али је путовање ипак било весело.

Јурили су преко снега и леда држећи се углавном утрвеног пута. Касније, кад буду дошли до непросеченог пута, биће срећни ако буду прелазили по три миље на сат. Онда неће ни трчати нити ће се одмарати. Онда ће управљање саоницама бити најлакша ствар и они ће се нанаменично смењивати крај ручице, пошто сваки од њих изврши свој посао, утирујући ципелама за снег пут пред псима. Тако путовање неће бити нимало весело.

Кама и Дејлајт нису уопште разговарали. При таквом послу то је било немогуће, а и обојица су по природи били такви да нису волели да разговарају за време рада. У кратким временским размацима, кад је баш било потребно, они су се обраћали један другом само са неколико речи, а Кама је имао обичај да и њих само промрља.

Онда онда би неки пас зацвиљео и зарежао, али се углавном ни они нису муди. Једино што се могло чути била је шкрипа саоница и прштање ледених грудви испод челичних салинаца. Саонице су биле једина зрна и покретна тачка, усред свечане тишине, а прштање тврде ледене коре под челичним салицима још је више појачавало тишину кроз коју су се кретали.

Било је то мртви свет, мо-

гло би се чак и рећи свет звети. Време је било оштро и чисто; у атмосфери није било нимало влаге, ни испаривања, ни магле. Небо је личило на свиј покривач. Било је сиво, иако на њему није било облака који би сакривали сунчану светлост. У овој земљи уопште није било сунчане светлости. Доле на југу сунце се дизало високо до подне, али између југа и Јукона налазило се још добар

комад земље. Јукон је лежао у сенци ноћи, а дан уствари није био дан него једва сумрак. У четврт до дванаест, када је оштар завијутац на реци омогућио да се баци поглед на југ, указа се горњи руб сунчане донте изнад самог хоризонта. Али сунце се није дизало окомито увис. Уместо тога, оно се косо кретало тако да је управо у подне његов доњи руб био баш на хоризонту. Било је то бледо, замагљено сунце. Његови зраци нису били нимало топли и човек је могао да гледа право у њега а да му се при томе нимало не засене очи. И тек што је достигло ову своју подневну висину, оно поче да пада косо доле испод хоризонта и у дванаест и четврт земља је опет била у сенци.

Људи и пси јурили су лађе. Дејлајт и Кама били су прави дивљаци кад се радило о њиховим желуцима. Могли су да једу у свако доба. Кад би им се пружила прилика појели би невероватно много. Кад им то није било могуће, били су у стању да издрже јако дуго да ништа не једу. Псе су хранили само једанпут дневно. Али, и тада су сваком давали само по фунту суве рибе, а ретко би им дали више. Иако су то биле прождравне животиње, ипак су се налазиле у одличном стању, јер се у њима и најмањи део хране претварао у енергију.

Око три часа после подне, дуги сумрак се претворио у ноћ. Појавиле су се звезде врло близу, веома јасне и сјајне, па су људима и псима осветљавале пут. Били су неуморни. Па ипак, ово није било никакво рекордно једнодневно путовање, него тек први од шездесет таквих дана. Премада је Дејлајт прошлу ноћ провео у пијанчењу и плесу, на њему се нису видели никакви трагови неспроставане ноћи.

Дејлајт није имао часовник и нагађао је које је доба. Јасно је осећао како време пролази и сматрао је да је већ прошло шезд часова, па је већ погледао наококо тражећи место згодно за логориште. На једној завојници пут је пресецао реку. Не наставивши погодно место, окренули су према супротној обали, која је била удаљена отприлике једну миљу. Успут су их задржале велике ледене грудве, те су морали да утроче више од једног часа да се кроз њих пробију. Најзад, Дејлајт угледа оно што је тражио: једно суво дрво уз саму обалу. Одвезли су саонице горе. Кама је задовољно мрмљао и почео да ради на постављању логора.

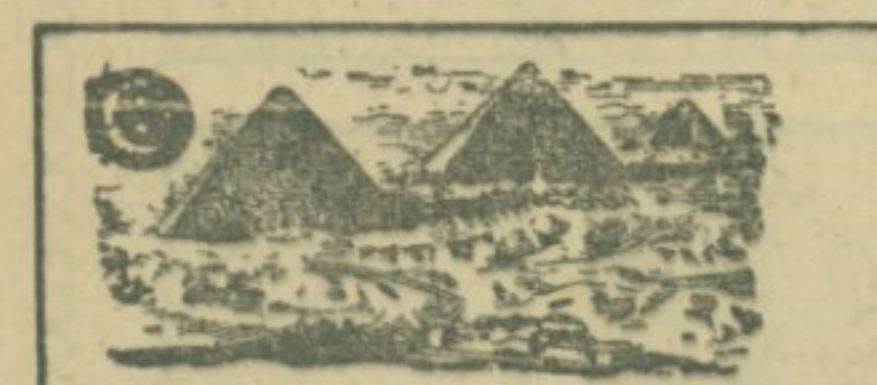
Подела рада била је изванредна. Сваки је знао свој посао. Дејлајт је секиром оборио суво оморику. Кама науче ципеле за снег, узе другу секиру, раскрчи снег и насече мало леда који му је био потребан за кување. Запалили су ватру комадићем суве брезове коре и Дејлајт је почео да кува јед. Индијанац је испрегао саонице и поделио псима по порцију суве рибе. Вреће с храном обесно је на високо дрвце, да гледне животиње не би скочиле до њих. Одмах затим обори једну младу јелу и окреса јој гране. Утап-ка снег крај ватре и покри изабрано место границима. Ту је смеисти своје и

Дејлајт-ве ствари: суве чарапе, рубље и вреће за спавање. Кама је имао две овакве вреће навакне од кожа кунџа, а Дејлајт само једну. Радилу су мирно, ћутке, не губећи време. Сваки је урадио оно што је требало, не помисливши да остави другојме и најмањи посао који би се пред њим указао.

— Наставиће се —

ЧУДА ДАЛЕКИХ ЗЕМАЉА

ОВЕ ПИРАМИДЕ, чије су стране прилику дуге 230, 213 и 106 м. СГРАЂЕНЕ СУ ПРЕ ВИШЕ ОД 3.000 ГОДИНА. ТО СУ УСТВАРИ ГРОВНИЦЕ ТРОЈИЦЕ ФАРАОНА У ПРВОЈ ВЕЛИКУ ПИРАМИДУ — УЗИДАНО ЈЕ ОКО 2.436.300 КУВНИХ МЕТРА КАМЕНА. СТО ХИЉАДА РОБОВА ГРАДИЛО ЈУ ЈЕ ДВАДЕСЕТ ГОДИНА.

ОТКРИВЕНЕ СУ И РУШЕВИНЕ ЈЕДНЕ ПИРАМИДЕ КОЈА ЈЕ ГОДИНАМА БИЛА ЗАТРПАНА ПЕСКОМ. ТО ЈЕ БИЛА ГРОВНИЦА ЈЕДНЕ ЕГИПАТСКЕ КРАЉИЦЕ О КОЈОЈ СЕ ВРЛО МАЛО ЗНА.

БЕДУИНИ ПОМАЖУ ТУРИСТИМА ДАСЕ ИСПЕЊУ НА ВРА ВЕЛИКЕ ПИРАМИДЕ ОДАКЛЕ СЕ ПРУЖА ИЗВАНРЕДАН ВИДИК.

ОД ХЛАЗА (А) УЗАМИ ХОДНИЦИ (Б И В) ВОДЕ КРОЗ ВЕЛИКУ ДВОРАНАУ (Г) ДО ФАРАОНОВЕ ОДАЈЕ (Д). У ЊОЈ СЕ НАЛАЗИ ФАРАОНОВ ОШТЕБЕНИ ГРАНИТНИ САРКОФАГ, КОБЧЕГ КОЈИ СЕ НАЛАЗИЛО У ЊЕМУ, МУМИЈУ И СВЕ ОСТАЛО ШТО ЈЕ ТУ БИЛО, ПРЕ МНОГО ВЕКОВА ОГЊАЧАЛИ СУ РАЗВОЈНИЦИ. ОНИ СУ ПРОБИЛИ И ЈЕДАН ХОДНИК (Б).

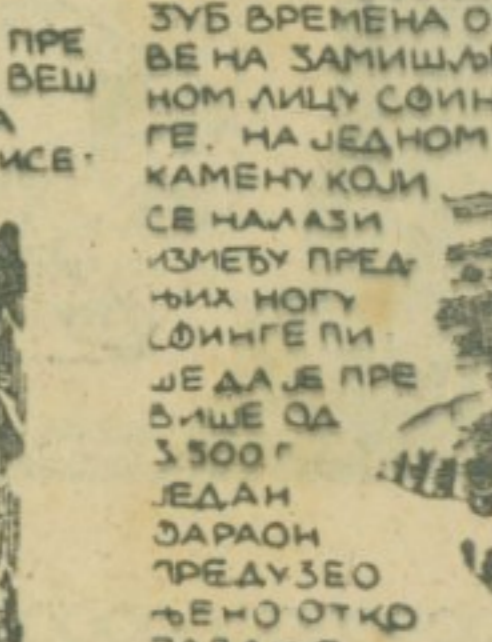

ПОЈЕДИНИ ХОДНИЦИ НЕШТО СУ ВИШИ ОД ЈЕДНОГ МЕТРА, А НЕКИ МАЊЕ ОД МЕТРА ШИРОКИ, ТАКО ДА СЕ КРОЗ ЊИХ МОЖЕ САМО МИЛЕТИ. ПРАВО ЈЕ ЧУДО КАКО ЈЕ САРКОФАГ ПРЕНЕСЕН ДО ФАРАОНОВЕ ОДАЈЕ ЈЕР ЈЕДАН ХОДНИК ЈЕ САМО ДВА И ПО САНТИМЕТРА ШИРИ ОД САРКОФАГА.

ВЕЛИКА ДВОРАНА ДУГА ПРЕ КО 47 МЕТРА, ПОКАЗУЈЕ СВУ ВЕШТИНУ ГРАДИТЕЉА ПИРАМИДА. ОГРОМНИ КАМЕНИ БЛОКОВИ ИСЕЧЕНИ СУ И СЛОЖЕНИ С ТОЛИКО ТАЧНОСТИ ДА ИЗМЕЂУ ЊИХ НЕМА НИ ПОЛА МИЛИМЕТРА РАЗМАКА. ТЕМПЕРАТУРА У УНУТРАШЊОСТИ ПИРАМИДА ИЗНОСИ + 25 °С.

ТРПАНА ПЕСКОМ. САДА ЈЕ ПОТПУНО ОТКОПАНА. ОНА ПРЕТСТАВЉА ЕГИПАТСКОГ БОГА РА-ХАРМАКИСА, БОГА СУЊЦА КОЈЕ СЕ РАБА И ПОВЕДИОЦА МРАКА, А ЛИЧИ НА ЛАВА С ЛУДСКОМ ГЛАВОМ. ЗУБ ВРЕМЕНА ОСТАВИО ЈЕ ТРАГОВЕ НА ЗАМИШЉЕНОМ ЛИЦУ СФИНГЕ. НА ЈЕДНОМ КАМЕНИ КОЈИ СЕ НАЛАЗИ ИЗМЕЂУ ПРЕДЊИХ НОГУ СФИНГЕ ПИЈЕ ДА ЈЕ ПРЕ 3.500 ГОДИНА ЗАРАОН ПРЕДУЗЕО ЧЕНО ОТКОПАВАЊЕ.

СФИНГА, ЗА КОЈУ СЕ СМАТРА ДА ЈЕ СТАРА КОЛИКО И ЈЕДНА ОД ОВИХ ПИРАМИДА, ДУГО ЈЕ БИЛА ЗА-

МАЛИ ХИЈАВАТА

И ЊЕГОВИ ВЕЛИКИ ЛОВОВИ

БР-Р-Р!
НОГАС КУ СЕ СМРЗНУТИ

МОРАМ ДА ДОДАМ
ЈОШ ЈЕДНО БЕБЕ

НИ ОВО МИ
НИЈЕ ПОМОГЛО

ЕВО
МЕДВЕДИХ
ТРАГОВА

САД СИ
ГОТОВ!

НЕ МОГУ ДА ГА
УБИЈЕМ...
МНОГО ЈЕ ДОБАР

ЗНАМ
ШТА КУ!

3
3
3
3
3
3
3
3

Copyright © 1952, Walt Disney Productions
World Rights Reserved

РАЈА-ГАЈА-ВЛАЈА ТАКМИЧЕ СЕ С УЈКА ПАДОМ

АКО НЕ БУДЕМ
МОГАО ДА ИЗВЕ-
ДЕМ СВЕ ШТО ВИ
БУДЕТЕ ИЗВОДИ-
ЛИ, ПЛАЌАМ
ВАМ БИОСКОП

ДОБРО!... ПРИМАМО...
...ОПЛАДУ!

ШТА?... МИСЛИТЕ ЛИ
ДА ЈЕ ТО
ТЕШКО?

ХАЈДЕ ДА ВИДИМО
КО ЋЕ ПРЕ
ДА ПАДНЕ

УМЕМ И ТО
ЈОШ БОЉЕ НЕГО ВИ!

ПОГЛЕДАЈТЕ!
НА ЈЕДНОМ
ПРЕТУ!

ПАЗИТЕ! ПРО-
ГРАМ У БИОСКО-
ПУ ПОЧИЊЕ
КРОЗ ДЕСЕТ
МИНУТА

НИШТА
ОД ВАШЕГ
БИОСКОПА!

ВИДЕЋЕТЕ ДА
НЕЋЕ ИЗИЌИ!

WALT DISNEY

Copyright © 1952, Walt Disney Productions
World Rights Reserved

Како животиње виде свет око себе

Дуго се у научном свету постављало питање како животиње виде свет око себе, да ли исто или слично као човек, или некако другачије. Данас научници тачно знају како која животиња, од највећих до најмањих, види свет око себе. То се постигло на разне начине, помоћу многобројних опита, а понајвише путем фотографисања кроз сочиво животињског ока. На основу научних резултата, може се рећи да животиње не виде свет око себе исто као човек; у већини случајева, оне имају своју посебну слику и претставу о свету који их окружује.

С какавици имају слух развијенији од вида. Они ће се у великом броју испушити пред микрофоном из кога се чује цврчање женке, а неће је приметити под стакленим звоном из непосредне близине. Марљиви мрави су скоро сасвим слепи, иако имају велике очи. У својим мрачним мравњацима они се сналазе помоћу пипака.

насе је ивица шуме, кад је гледамо из даљине, један зелени зид, а соко види сваку граничу, сваки лист и сваку птичицу у грању. Оа уочи из велике висине миша у трави на ливади или у њиви жита. Соко има тако оштро око да би за време месечине могао да види свих девет месеца који круже око Јупитера, а на нашем Месецу свако брдо и долину. Он може чак да

види и најситније бактерије у води коју пије, а које су људи открили тек проналаском микроскопа. Зато народ и каже „око соколово“.

Мачке, коњи, зечеве, сове и неке друге животиње могу да виде и у мраку. Оне имају у очима мада огледалца у виду пљочица које одбијају светлост. Само животињама које имају та огледалца очи сијају у мраку. Међутим, ако је мрак потпун, ако у њему нема нимало светлости, ни ове животиње не могу ништа да виде.

Човек уочава покрете који трају осамнаести део секунде. Ако се то чак окреће већом брзином, нећемо видети поједине жбине на њему, него ће се све слити у једну пљочу. Зато се филмска врица креће брзином од 18 слика у секунди да бисмо видели покрете. Рибе, међутим, виде и 30 слика у једној секунди. Сем тога, благодарени прелому светлости у води, оне виде и све што се на површини воде дешава. Није онда чудно што се рибе разбеже чим махнемо руком или штогод бацимо у воду. Насупрот њима, пужу треба читавих петнаест секунди да види неки предмет. Дакле, биоскопска претстава за пужеве изгледала би сасвим другачије него за рибе, а ова сасвим другачије него за љу-

де. Другим речима, претстава за рибе морала би бити двапут бржа од претставе за људе.

„Радар-уређај“ слепих мишева

Зачудо, млишци — слепи мишеви, иако су ноћне животиње, имају слаб вид. Зато они имају прави „радар-уређај“ помоћу кога се крећу и сналазе. Они стварају звукове са толиким треперењем да их човек не може осетити нити чути, а одјек примају целим телом. Зато љњак може, и кад му се очи затворе воском, да лети по одаји у којој је испреплетана читава мрежа од конаца, а да не додирне ниједан од њих.

Крпељ има најслабије чуло вида. Он светлост сасвим мало осећа, и то помоћу коже. Стога се он попије на дрво и тамо годинама гледају, све док не наиђе нека топлокрвна животиња. Чим осети топлоту коже и мирис млечне киселине сисара, крпељ се спусти с дрвета тако да падне на животињу. Другим речима, нешто светлости, топлоте и мирис млечне киселине — то је све што крпељ осећа од овог нашег лепог, шареног света.

Ако зна колико има ствари које ни човек не може да осети, јер ни његова чула нису савршена, или уопште нема чула за њих!

Животиње са водоравном и усправном зеницом

А да ли више животиње — кичмењаци и сисари — чије су очи сличне њеној, виде свет као и људи? И на то наука даје данас тачан одговор. У првом реду, животињски видокруг је много мањи. Коњи, говеда, овце, козе и друге сличне животиње, уместо наше округле зенице, имају водоравне. Како изгледа, ово потиче отуда што су ове животиње првобитно, као дивље, морале да држе на оку велику површину pašњака, како би се сачувале од својих непријатеља — грабљивци.

Грабљивце, опет, као на пример лав, тигар, па и наша мачка имају усправну зеницу, јер у лову морају да гоне само једну и забрану животињу, пошто би им друге само сметале.

Што се тиче оштрине вида, ту већина животиња заостаје за човеком. Општина је, на пример, утврђено да ни један пас не може погледом да позна свога господара на удаљености већој од 115 метара. Већина паса је, очигледно, кратковидна. Друга је ствар ако ду не ветар у правцу пса. Његова носна слузокожа двадесет пута је дебла него човекова и зато пас боље познаје свет по мирису него својим видом. Поред тога пси, као и већина других животиња, немају осећај вида за боју. Они виде свет у једноличној свој боји.

Птице, напротив, имају много развијенији вид него човек. Врабац, на пример, може да се служи сваким оком понаособ. Нама је тешко да замислимо како, речимо, кокошка може једним оком да мотри на пса који се шуња по дворшћу, а другим истовремено да запази глисту лево од себе.

Око соколова

Управо је невероватно за људске појмове колику оштрину може да има птице око. Што је оптика постигла великим вештачким сочивима за последњих сто година, природа је дала љавовима и соколовима од постанка света. За

ПОСТАНАК КАЛЕНДАРА

Био је то дугачак и тежак пут док је човек научио да мери време. Већ први људи запазили су извесну правилност у понављању изласка и заласка Сунца, у Месечевим менама, правилном обнављању младог месеца и годишњих доба.

Искуство — на пример количина рада коју човек изврши од изласка до заласка Сунца — показало је да је дужина дана готово иста, па је дан узет као основна јединица за одређивање времена. Кад је човек почео путовати, запазио је да дан и ноћ исте дужине у свим местима, нити у свако годишње доба. Зато су као дан узели не интервал времена који протекне од изласка до заласка сунца, већ време које је потребно Земљи да се

окрене око своје осовине. Египћани су дан поделили на 24 часа, а Вавилонци су увели часове, минуте и секунде.

Већ у раној цивилизацији људи су запазили да се и Месец мења, да има мена: младина, прва четврт, пун месец и последња четврт. Ове мена настају у правилним временским размацима. Тако се дошло до веће јединице — до недеље (седмине). Халдејци су у свој систем рачунања увели тада познате планете као ознаке за дан. Тако је код њих седмине почињала „Сатурновим даном“, а завршавала се даном Венере. Западни народи, углавном, задржали су оваква имена дана у недељи.

Планета	Французи	Енглези	Шпанци
1) Сунце	Dimanche	Sunday	Domingo
2) Месец	Lundi	Monday	Lunes
3) Марс	Mardi	Tuesday	Martes
4) Меркур	Mercredi	Wednesday	Miercoles
5) Јупитер	Jeudi	Thursday	Joves
6) Венера	Vendredi	Friday	Viener
7) Сатурн	Samedi	Saturday	Sabato

Као што се види, имена дана слажу се с именима планета, с малим изузетцима. Французи и Шпанци од времена Константина Великог обележавају недељу као дан господњи (Dominica). Немци и Енглези за уторак су узели име англосаксонског бога Тив-а, а за среду име бога Wodin. За четвртак Немци и Енглези узели су име врховног бога Thor-a (Donnor), а за петак име богиње Frige, док је субота постала од јеврејске речи sabbath.

Наша, и уопште словенска, имена имају логичан ред. Недеља је постојала већ код старих Словена пре сеобе, те се та реч одржала у већини словенских језика. Недеља, као име дана, добила је име од не радити, не делати (не делај). Понедељу је дато име по томе што долази одмах по недељи, док је

уторак други (втори) дан седмице. Среда је средњи дан и то су име узели и Немци (Mittwoch); четвртак и петак су четврти и пети дан у седмици, док је субота шести дан. Једини су Пољаци задржали за суботу логично име, шестак, као шести дан недеље.

Дале, проширивањем временских јединица дошло се на месеце. Још су Египћани запазили да се млади месец обнавља правилно после сваких 29 и по дана, те су тај интервал времена увели као нову јединицу. На тај начин Месец је послужио као мера времена, што се најбоље види из нашег језика, јер се каже: Месец за пратњом наше планете и за време месец дана, што долази од индоевропских речи: мас (мера). Код свих примитивних народа нарочито је слављен млади месец, а у Грчкој је тај моменат

објављивао првосвештеник. То се објављивање звало Калео, и тако је настала реч Календар.

Имена месеци су постала од имена римских богова. Јануар од Јанус (бог времена); фебруар од Фебриус (бог подземног света); март од Марс (бог рата); април од Аперта (надимак бога Аполона); мај од Мајус (надимак од Јупитера); јуни од Јуно (име за Месец као божанство); јули од Јулиус, (по Јулију Цезару); август по имену цара Аугустуса; септембар, октобар, новембар и децембар по латинским именима за седам, осам, девет и десет (septem, octo, novem, decem), јер је у почетку код Римљана година имала десет месеци, почињала је мартом а завршавала се децембром. Нума Помпилије увео је јануар и фебруар.

Шта је то милијарда

Врло често се чује реч милијарда. Обично у вези са издацима за наоружање. Стога је занимљиво погледати шта претставља овај број.

Замислите да свакога дана трошите по 1.000 динара од укупне суме од једне милијарде која вам стоји на располагању. Колико ће вам трајати новац? Не треба да будете забринуте да ћете у старости остати без средстава за живот, јер ћете за свога живота потрошити само незнатан део од једне милијарде. Ако свакодневно трошите по 1000 динара, па то наставе да раде ваши синови, унуци и праунуци, онда ће тек ваши далеки потомци кроз 2.738 година потрошити последњу хиљадарку од наше милијарде.

Или један други пример. Колико је то милијарда минута? У једној години има око 526.000 минута, па да је неко почео бројати минуте од наше ере, тек би пре две године, 1950, набројао једну милијарду минута.

Неки говорник који је у стању да у једном минуту изговори 150 речи, морао би говорити непрекидно, дану и ноћу без одмора, пуних 38 година да би изговорио милијарду речи.

Шта виде мува, паук, пчела и мрави

Мува уствари и нема правих очију. Ње но око се састоји из великог броја ситних пљочица, које су сложене у полулошту. Кроз сваку пљочицу мува види једну тачку неког предмета. Зато она неки предмет види као мозаик, састављен од огромног броја тачкица, баш као што се под увеличавајућим стаклом види новинска слика. Мува, дакле, има „растер“ очи: она не види цео лик човека, него у најбољем случају само главу или руку. Паучину она уопште не може да види.

Паук је, међутим, сасвим кратковид. На удаљености од неколико сантиметара он не може да разликује муву од воштаке кутилице. Кад се његова мрежа затресе он не зна шта је пало у њу док не дотрчи на три-четири сантиметра до плевна. А ипак су сочива његовог ока оштра, јер их он мења заједно са кожом сваки пут кад се пресвлади.

Пчеле, опет, имају невероватан осећај вида за боје. Ако се на белу хартију положи жути цвет и изложи јаком сунцу, човекче око једва ће уочити тај цвет. Пчела ће га, међутим, уочити из велике удаљености. Она, наиме, види и ултравиолетне зраке, које човекче око не види и који су уочљиви само помоћу фотографије.

Ид осталих инсеката је слабије развијен. На пример, лептирови имају далеко развијеније чуло мириса него вида. То је утврдио славни француски научник Фабр. Лептир ће на белој хартији одмах наћи место где је стајала женка, а неће је видети у непосредној близини под стакленим звоном.

ЧУДА ТЕЛЕВИЗИЈЕ

Шта је телевизија? Само пре неколико година "саи далеке будућности", данас појам за одрасле и децу, а за коју годину — огледало света у сваком дому.

За релативно кратко време телевизија је имала толиког успеха да се више не поставља питање да ли ће, већ само када ће освојити цео свет. У Енглеској, Сједињеним Америчким Државама, Немачкој, Италији, Белгији и другим земљама телевизијске станице нишале су прошле године као печурке после добре кише. Међутим, испред свих тих земаља Сједињене Америчке Државе су у погледу телевизије далеко одмакле.

Око осамдесет америчких градова имају данас једну или више телевизијских станица са сопственим програмом. Само у Њујорку има седам таквих станица. Њујоршке телевизијске станице дају преко недеље програм који укупно траје 424 часа, што износи три часа више него што би трајало приказивање свих филмова који су 1950 године били произведени у Холливуду. У Сједињеним Америчким Државама прошле године било је око десет милиона телевизијских претплатника, што значи да на сваку четврту америчку породицу долази по један телевизијски апарат.

Такмац биоскопима и радију

Такорећи од дана свог постанка телевизија је постала опасан такмац биоскопима, радију и позориштима.

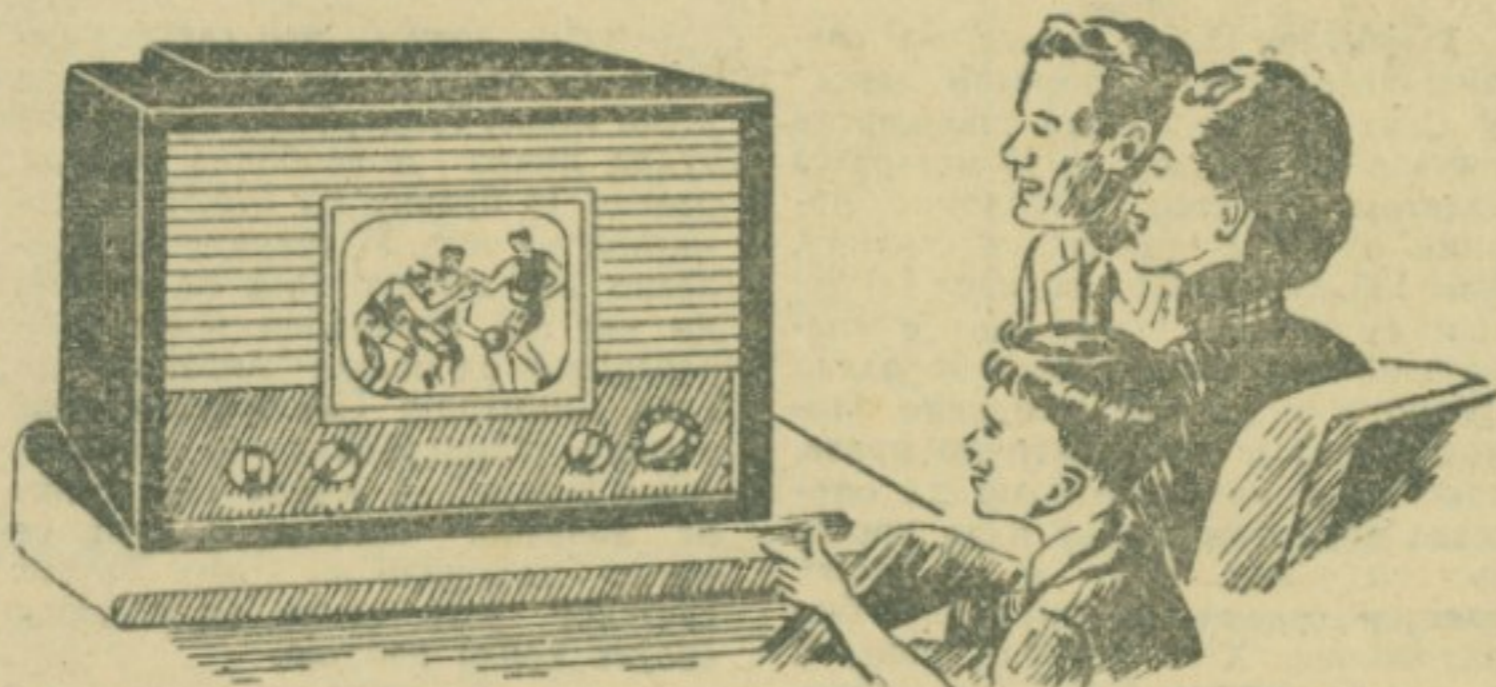
У многим крајевима Сједињених Америчких Држава број биоскопских посетилаца смањно се у току прошле године за 72 од сто. Видећи у телевизији конкурента против кога је свака борба узалудна, неки холливудски филмски магнати на брзину су продали своје акције и повукли се са тог поља рада.

Док су до пре неколико година амерички грађани слушали радио просечно три часа и четрдесет минута дневно, сада га слушају просечно свега двадесет четири минута.

Многа америчка позоришта њихови сопственици морали су да затворе услед све мањег прилива посетилаца. Једино позориште које у телевизији не гледа конкурента већ у њу полаже велике наде, је сте њујоршка Метрополитен опера. Она је стално радила са великим губитком, али сада припрема низ кратких опера само за телевизију и нада се да ће на тај начин моћи да оствари веће приходе.

Телевизија у служби науке

Телевизија, међутим, не претставља само средство за разоноду и забаву у кући. У последње време она добија све кориснију и ширину примену у науци, у школској настави, као и у свакодневном животу људи.

Већ прошле године четрдесет пет универзитета, високих школа и института у Сједињеним Америчким Државама, имали су сопствене телевизијске станице. Преко њих се снимају и преносе разне операције и експерименти у физикалним и хемиским лабораторијама. Студентима је тиме омогућено да све то прате и виде много јасније и боље него са седишта у амфитеатру.

Многа училишта са добро опремљеним лабораторијама преносе телевизијски своје експерименте за друга која немају модерне уређаје. То исто данас се примењује и у читавом низу средњих школа.

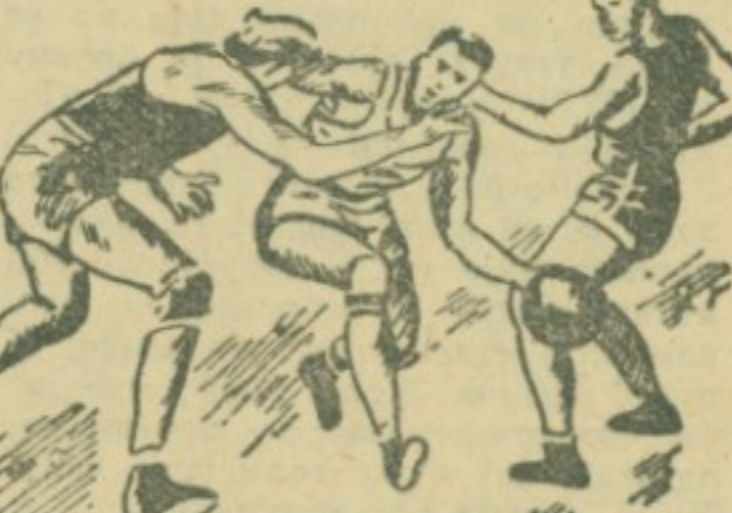
Сем тога многе средње, па чак и основне школе имају мали телевизијски уређај, који омогућује директору училишта да преко телевизијског апарата, из своје канцеларије, прати рад у сваком разреду.

Још прошле године резервисти америчке ратне морнарице који су били позвани на вежбу нису провели рок на ратним бродовима, већ на кошту, у нарочитим салама где су им, путем телевизије, преноси-

ли са ратних бродова све новине с којима их је требало упознати.

Добре и лоше стране телевизије

Неке америчке телевизијске станице почеле су пре две године да

врше пробе са емисијама у боји. Данас су колорисане емисије већ толико усавршене да би садашњи телевизијски апарати, који дају само црно-беле слике, за кратко време остали без купаца да америчка влада није за сада забранила емисије у боји. Оне су дозвољене једино за научне и војне сврхе.

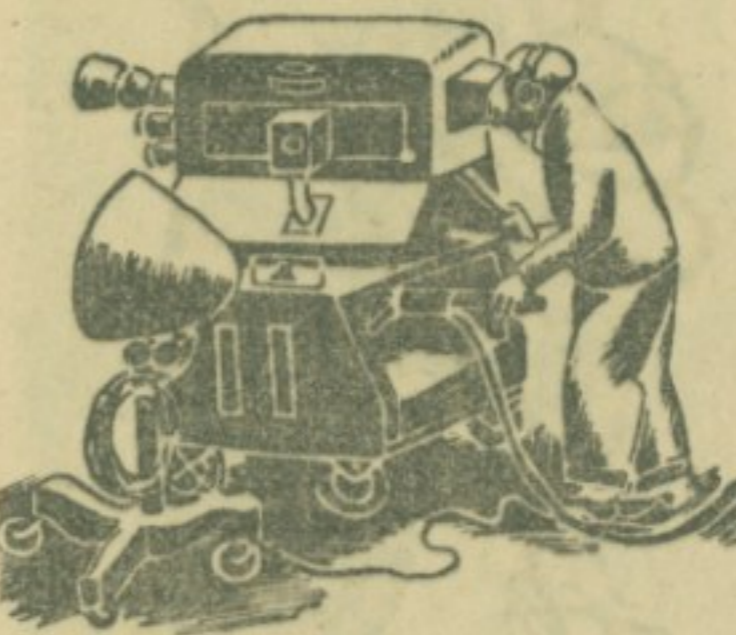
Из дана у дан телевизија врши све већи утицај на живот америч-

ких грађана. Анкетама је утврђено, на пример, да је у оним покрајинама које су доступне телевизијским микроталасима број развода бракова последњих година стално у опадању, док је у осталим покрајинама и даље у порасту. Затим, домаћинства са телевизијским апаратом мање троше него што су трошила раније.

Телевизија има и многе друге добре стране, али и једну рђаву: сопственици телевизијских апарата, а нарочито они који су већ прешли четрдесету, почели су да „губе линију“. Ту појаву с нарочитим негодовањем примиле су жене, док је мужевни свесрдно поздрављају, јер тврде да су им жене постале уредније и за кућу јаче везане.

Телевизија олакшава човеку живот у многим тренуцима, па и док чека на нешто. Стога су многи амерички лекари, фризерски и трговци у својим чекаоницама, односно радњама наместили телевизијске апарате да би на тај начин својим муштеријама учинили чекање што пријатнијим.

Разуме се, и саме телевизијске станице труде се све више да задовоље своје „муштерије“. Не само што се утркују која ће дати бољи и занимљивији програм, већ о-

бављају и разне услуге за рачун појединца. Тако, сваке недеље у одређено време оне „лично прет-

стављају“ у својој емисији изгубљене псе. За ту услугу захваљујући су им многи људи, јер отако је та служба заведена ниједан изгубљени пас није дуго чампо без свога господара.

Највећи недостатак телевизије

Један од највећих недостатака телевизије је у томе што је домет њених микроталаса ограничен на око 200 километара. Тај недостатак међутим, отклоњен је прошле године у Сједињеним Америчким Државама на тај начин што је домет телевизијских станица проширен путем такзованих релејних торњева. Ови торњеви су од челика и високи су од 60 до 100 метара. На врху сваког налазе се по две пријемне и по две емисионе антене. Од Њујорка до Сан Франциска, на пример, подигнуто је 105 таквих торњева, тако да сада становници Њујорка могу примати емисије из Сан Франциска и обратно.

Ова редејна служба стално се проширује, тако да до краја ове године неће у Америци бити ниједног места које не би могло да хвата телевизијске емисије.

Многе америчке телевизијске компаније раде на томе да своју мрежу прошире на Европу и друге континенте. Засад је тешкоћа само у томе како да се успостави релејна мрежа преко океана. За то постоје три могућности: путем подводних каблова, путем вештачких острва и — путем авиона. Ова последња могућност најлакше се може остварити с обзиром на то да данас на сваких 35 минута полети из Америке по један путнички или транспортни авион за Европу и обратно. На те авионе требало би само поставити пријемне и емисионе антене, па би они тако заменили релејне торњеве.

ЖИВОТ ПИШЕ РОМАНЕ

истраживач и гувернер неких покрајина Етиопије

Пре осамдесет година родио се у Карловцу, у Хрватској, Мирко Сељан, а четири године доцније његов брат Стево. Мирко је постао инжењер, а Стево поморац. И један и други прошли су кроз многе земље, а Мирко се истакао чак и као градитељ моста на Неву у Лењинграду.

Мирко је, сем тога, био и спортиста и једном приликом победио је у Русији све домаће и иностране такмичаре у маратонској трци. За сто дана Мирко је на окладу стигао из Лењинграда пешке у Париз. Како је лепо свирао, знао да црта и имао говорничког дара, на овом путу зарадио је толико новца да је могао с братом Стевом да оствари свој давни сан — проучавање Етиопије.

О овој земљи он је много слушао у Русији од људи који су у то време одлазили у ту далеку земљу. Пошто се одморно у родном Карловцу Мирко је са братом Стевом кренуо преко Ријеке и Трста у Египат.

Са великим тешкоћама браћа су се пребацила преко Сомалије у

Етиопију, где је у то време бесео први рат с Италијанима. Преко града Харара они су стигли најпосле у Адис Абебу, главни град Етиопије којом је владао цар Менелик.

Мирко Сељан

Адис Абеба је тада била нов град (Адис Абеба на етиопском значи "нови цвет"), који је Менелик наредио да се подигне.

По препоруци тадањег посланика царске Русије грофа Леонтија, цар Менелик је примио врло љубазно браћу на свом двору. Када је боље упознао обојицу, поверно им је организовање његове гарде и других војних јединица. Мирко и Стево истакали су се и на том послу и на другом, а када је цар још уочио да је Мирко одличан инжењер, добар организатор и ваљан човек наименовао га је доцније за гувернера неких удаљених покрајина. Међутим, Мирко се још више истакао и прочуо када је увео ред међу неким завађеним племенима, и уредио и обезбедио границе. Цар Менелик одликовао га је тада највећим орденима и обасуо многим почастима, те је Мирко имао на великом подручју Етиопије неограничену власт као Менеликов вице-краљ. Као гувернер, он је проучавао многе крајеве Етиопије у којима дотле није било Европљана. На основу прикупљених података издао је многе монографије о животу, раду, обичајима, фолклору и богатствима те земље. Један део својих

путописа Мирко је објавио на разним језицима, па и на нашем под насловом "Из жарке Африке".

Испочетка, етиопска племена нису могла да се помире с тим да им гувернер буде странац, али када су се уверила у његову праведност и видела и многе друге његове одлике сва су се умирала, те су браћа Сељан могла много да учине за побољшање њиховог живота. Међутим, највећи углед и поштовање стекао је Мирко међу тим примитивним људима као ловац. Када је у једном лову убио седам слонова, становници његових покрајина прогласили су га за "народног јунака", а то су они више ценили него знања која му је дао цар Менелик.

За време боравка у овим далеким покрајинама Мирко је увео редовну везу са престоницом. Глашници на коју редовно су одлазили и долазили са извештајима и упутствима.

Браћа Сељан били су и напредни људи. У својим покрајинама увели су људске и културне методе рада и управљања, што иначе није другде био обичај, него су управљачи обично били и потпуни господари имовине и живота припадника појединих племена. Њихово

човекољубље најбоље се видело за време Бурског рата, када су Енглези предузели све мере да угуше устанак Бура за слободу. У то време браћа Сељан су предузели све што је било могуће да приволе европске земље да помогну Бурима, па су чак ради тога отпутовали у Европу. Нажалост, нису постигли ништа. Из Европе се више нису ни вратили у Етиопију, него су пошлци на истраживачки пут у непроходне крајеве Јужне Америке. Мирко је на том путу изгубио живот: уробојени су га убиле у подручју реке Амазоне. Стево је остао у Америци. Умро је за време прошлог рата.

Браћа Сељан спадају међу наше истраживаче страних земаља који су оставили за собом светао траг. Сачувана је велика збирка разних њихових трофеја, етнографских предмета, фолклорних ствари, маса докумената, рукописа и повеља у Етнографском музеју у Загребу. Те велике збирке очекују стручњаци да се њима позабаве. Мирко и Стево су проучили многе крајеве у Африци и Јужној Америци, израдили прве географске карте и објавили исцрпне извештаје од којих су неки и данас од пуног значаја.

Позив на сарадњу

У жељи да приче у сликама које објављује на својим странама буду што разноврсније и ближе нашим читаоцима, а и да би потстакao на рад наше цртаче, писце и све оне који имају смисла за стварање прича у сликама, "Политикин забавник" позива своје читаоце и пријатеље на сарадњу.

Сарадници могу слати цртане приче (анegdote, досетке, хумористичне приче, кратке бајке, басне итд.) приступачне деци и одраслима, чија дужина може бити један каиш (као што је, на пример, Паја Патак у четвртом и петом броју "Забавника"), два каиша (као Мата и Бата), или највише три каиша (као Мали Хијавата, Платон, или Паја Патак у овом броју) са по три до четири слике на каишу.

Слике ових прича може бити оригиналан или узет из народне, усмене и писане, књижевности, шаљив или озбиљан, из савременог живота или из даље и ближе историје, из живота људи или животиња итд. Не долазе у обзир криминални и слични мотиви.

Уредништво "Политикиног забавника" објавиће успеле ствари уз хонорар од две до пет хиљада по једном каишу. На тај начин, успеле приче у три каиша могу бити хонорисане и са 15.000 динара.

Цртежи морају бити црно-бели без полуптонова. Линије извући тушем, а текст уписати оловком

Радове слати на адресу: "Политикин забавник" Београд, Цетињска бр. 1.

ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

СЛОВЕНСКИ ШТИТ

У наоружању средњовековних војника штит је био најважније оружје за одбрану, а мач за напад. Занимљиво је да се у Венецији, која је била један од главних центара за производњу и продају оружја, већ у раном средњем веку јавља нарочити тип штитова, које је Венеција производила и продавала под именом "словенски штит".

СРЕДСТВА ЗА УЛЕПШАВАЊЕ

У разним збиркама медицинских прописа у средњовековној Србији налазимо и упуте за улепшавање и одржавање депоте. Та-

ко се за подмлађивање лица препоручују облози од брашна и пасауља, а да би зуби побелели прописује се да се перу прашком од јеленског рога.

ЗДРАВИЦЕ

Наши преци приређивали су приликом сваке свечаности гозбе са обилним јелом и пићем. Уз гозбе се још од давнина јавно обичај држао здравица. Он је био толико познат да је венецијански посланик, кад је хтео да опише сличне обичаје на двору грузинског краља, морао да употреби наш назив "здравца", јер Италијани нису имали одговарајуће речи.

СПОРТСКИ ЗАБАВНИК

БРЖИНА У СПОРТУ

Сказалка на брзиномеру непрекидно скаче као жива у термометру — 400... 800... 1.300... 1.500 километара. Стреловитом брзином промичу поља, ливаде и пропаци. Авионом је достигнута невероватна брзина од 2.400 километара на час...

Брзина у спорту заноси, опија и неодољиво гони на обарање старих и постављање нових рекорда.

„Спори” рекорди

Американец Алан Форд изазвао је 1948 године у Њу Хевену праву сензацију: препливао је 100 метара за 55,4 секунди.

Лако је израчунати да он у секунду преплива 1,80 метара, а на сат 6.498 метара. Сто километара препливао би за 15 часова, 23 минута и 20 секунди. То није велика брзина јер и најбољи пливачи су „спори рекордери”. Ни веслачи нису бржи. Године 1948, на излучним такмичењима за олимпијске игре, осмерац Калифорниског универзитета постигао је до сада најбоље време на два километра — 5:54,0. Значи 5,6 метара у секунду, или просечно 20,3 километра на час.

Човек бржи од воза

Црнац Бејли, спринтер са Тринидада, претрчао је стазу од сто метара, на стадиону Партизана, за 10,2 секунди и тиме изједначио светски рекорд. Исто време постигла су још четири Црнаца: Овенс, Јувл, Девис и Ла Бич.

Од 30.000 гледалаца који су се на стадиону Партизана дивили невероватној енергији и брзини Бејлија, мало ко се позабавио питањем којом је брзином он трчао.

Када би сваких 100 метара претрчао за 10,2 секунди, Бејли би један километар прешао за један минут и 42 секунде. Он постиже брзину од 35.280 километара на час. На стази дугој 100 метара у

трци између путничког воза који иде пуном брзином и Бејлија, овај изванредни спринтер први би прекинуо врпцу на циљу и оставио воз око 15 метара иза себе. Иако то у први мах изгледа немогућно, у трци на 100 метара Овенс би сваком човеку који се не бави атлетиком могао да да предност од око 50 метара и да га престигне до циља.

Живот за рекорд

Ништа мање нису чудни ни остали резултати у атлетици. Рекорд Хега на 1.500 метара износи 3:43,0 — што значи да је он постигао бр-

Бејли

зину од 24,2 километра на час. То не изгледа нарочито велика брзина, али Хег је на свим стазама од 1.500 до 3.000 метара трчао брже од траваја.

У јануару 1939 године, на специјалној стази „километар лансе” у Сент Морицу, један швајцарски смучар је у спусту на 50 метара са залетом постигао вратоломну брзину од 37,78 метара у секунду, или 136 километара на час. Тај јунак смучарске стазе био је специјално опремљен. Имао је одело од коже и смучке обложене оловом. Стаза је била потпуно права, тако да је он имао само да одржава равнотежу, а не и да управља смучкама. Иако је поставио светски рекорд, он ипак није био задовољан. Хтео је још више, и то му је донело смрт! Само неколико месеци доцније погинуо је на истој стази приликом покушаја да туче свој рекорд.

Бициклом 200 километара на час

Један мотоцикл од 60 коњских снага није издржао оно што је могао човек. Године 1938 Француз Жорж Пајар, возећи бицикл непосредно иза мотоцикла који му је секао ваздух, постигао је брзину од 137,330 километара на час. Покушај је изведен на стази дугој 2 километра. Смели бициклиста хтео је да вози још брже, али — машина није издржала. После 500 метара мотор је забрктао и стао, али није стао човек, — возач. У пуној брзини Жорж Пајар прешао би читаво фудбалско игралиште, од једне до друге голманске капије, за непуну три секунда!

Циљ који су бициклисти сада поставили себи је брзина од 200 километара на час. Али није у питању да ли ће то човек моћи да издржи; у питању су гуме, делови бицикла...

Ауто се такмичи са летећом машином

Најјаче оружје спортиста је издржљивост, главна одлика машине је брзина. Али то није све. Треба умети управљати собом и машином. Одважност и хладнокрвност у секундима, делићима секунда често одлучују.

Половином 1938 године, снага мотора аутомобила „Тандерболт” и хладнокрвност његовог возача —

удружени, дали су нов светски рекорд. Са залетом, на растојању од једне миље, Тандерболт, аутомобил чудна имена и необична изгледа, развио је брзину од 575,577 километара на час. У секунду је прелазило 160 метара! Док се изброји до пет тај аутомобил прешао би растојање од палате „Албаније” до Трга Димитрија Туцовића! У трци између Тандерболта и, рецимо, „Смитфајера” — модел 1940 године, ловачког апарата о коме се много говорило за време Другог светског рата, авион би и поред својих крила изостао.

За 16 часова и 40 секунди око екватора

Авиони на млазним погон достигли су досад највећу брзину. Они су прешли границу од хиљаду, па и две хиљаде километара на час. Пре непуних седам месеци, Американец Бил Брицман, на авиону „Датлас скајрекет”, постигао је просечну брзину од 2.400 километара на час. Али, то није само фантастична брзина већ и незваничан светски рекорд. Можда ће бити јасније ако се та брзина прикаже овако: у секунду „Датлас скајрекет” прелазило је 668 метара, у минути 40 километара; 100 километара за два и по минута... Колика снага машине, каква воља и смелост пилота! Летећи том брзином, пут од Београда до Новог Сада трајао би минут и по, од Београда до Загреба седам минута, од Београда до Лондона (1.500 километара) 37 минута. За 16 часова могла би се облетети земљина кугла по екватору (40.000 километара). Кад би то било могуће, пут до месеца (300.000 километара) трајао би „Датлас скајрекетом” свега 125 часова.

Брже... брже... Али, докле брже? Да ли има граница човечјој одважности и могућностима технике? Оно што је пре десет година изгледало чудно — данас је обично, а да ли ће оно што данас изгледа невероватно у будућности бити свакидашње? Можда, јер брзина коју људи и машине постижу непрекидно расте...

Спортистске Занимљивости

Око две хиљаде километара претрчи на тренингу сваке године Фрања Михаљић, наш рекордер у трчању на 10.000 метара, а сем тога још око 200 километара на такмичењима. Добра форма једног рекордера захтева дуг, упоран и систематски тренинг.

Човек-птица добио је надимак Шведанин Непел зато што је на скакаоници у Оберсдорфу постигао светски рекорд у лету на смучкама од 135 метара.

Тридесет година био је сталан члан Тениског савеза Југославије и као члан управног одбора вршио разне функције, од секретарске до савезног капитана, д-р Оскар Мер, који је прошле године умро у Загребу. Он је био веома вредан и добар спортски радник и био је веома привржен тениском спорту, за чији је напредак веома заслужио.

Једини фудбалски клуб прве лиге у Италији у коме не игра ниједан страни фудбалер је Комо. Сви остали клубови имају најмање по два страна играча, највише Швеђана и Данана.

Фартлек је шведски начин тренинга тркача, нека врста футинга. Обавља се у шуми и на пољу. Атлетичар наизменично трчи јачим или спорим темпом дуже или краће време. Тренинг се обично одржава око један час. Вежбање је разноврсно, занимљиво и веома корисно.

44 године имао је Енглец Џек Холден када је победно у тешкој маратонској трци на европском првенству у Брислу 1950 године. Он је био најстарији такмичар на овом европском шампионату.

Куглање је најмасовнији спорт у Сједињеним Америчким Државама. Преко двадесет милиона Американца активно се бави овим спортом.

ДЕВЕТНАЕСТ БОРБИ ЈЕДНЕ ОКЛОПЧАЧЕ

Америчка оклопача „Њу Ајронсајд”, саграђена 1862 године, постигла је рекорд ратни рекорд. За четири године док није изгорела у једној америчкој луци, она је учествовала у 19 поморских битка, које су укупно трајале 68 часова

и 48 минута. У тим борбама са брода „Њу Ајронсајд” испалила је 4.361 топовски хитац. Непријатељ је 250 пута гађао оклопачу, али је она увек остала нештешена.

ХРАМ КОЈИ СЕ КЛАТИ

Храм у месту Кјекти, у Бурми, висок око седам метара, подиђнут је на стени која се од сваког ветра клати. Он је постао стетиште хација-будиста из свих крајева зе-

мље, јер се, према предању, под овом стеном налази Будина коса. Зато сваки хација, пре одласка, остави на стени прамен своје косе.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

Сличан храм на стени која се клати налази се и у Сампану, такође у Бурми.

ОДАНА ЖЕНА

Артемиза, жена кариског краља Молоса, била је позната са своје верности и оданости мужу. Када је он умро, 353 године наше ере, она је спалила његово тело, а пепео растворила у води и попила.

НАЈВЕЋИ ЉИЉАН НА СВЕТУ

„Викторна региа”, једна врста љиљана која расте у Јужној Америци, превазилази све друго цвеће

својом величином. Његови листови имају два до четири метра у пречнику, а петељке су му такво чврсте да могу да издрже тежину мањег детета.

ФРАНСОА Д'АГЕСО И ЊЕГОВА ЖЕНА

Хенри Франсоа д'Агесо (1668 до 1751), француски судија, био је познат са свог поштења, истинљивости и тачности. Његова жена, међутим, била је веома нетачна. Чекајући свакодневно да се она обуче за вечеру, д'Агесо је, у току низа година, написао три обимна уџбеника.

„ГЛЕЧЕР АНЂЕЛА”

У Цесперском Националном Парку, на планини Едит Кевел у Северној Америци, постоји глечер који веома личи на анђела раши-

рених крила. Његова три крака, од којих је један широк а други два ужа, заиста потсећају на слику анђела, по чему је и добио име. Једним широким аутомобилским друмом, који води до самог подножја глечера, многи туристи долазе да виде ову занимљиву игру природе.

РАТНИК — НАУЧНИК

Француски племић Балез Франсоа де Паган (1604—1665), који је изгубио оба ока у бојевима, није

се помирио са својом несрећом. У тридесет шестој години живота, иако потпуно слеп, почео је да

изучава историју фортификације, картографије и астрономије и убрзо постао један од најбољих стручњака за ове науке.

КРАЉ — СУДОПЕРА

Последњи ирски краљ Ламберт Симел умро је као судопера. Њега је у другој половини XV века заробио енглески краљ Хенри VII, довео у свој двор и одредио му да у кухињи пере судове. До краја живота последњи ирски краљ вршио је тај посао.

ВЕКОВНА БАШТИНА

Замак Берклеј, грађен од 1121 до 1154 године, већ осам столећа припада истој породици, чији су чла-

нови увек и становали у њему. У томе замку сада борави девети гроф од Берклеја. У кули замка, која се види на слици био је затворен, а 1327 године и убијен, енглески краљ Едвард II.

ЧИНЧИЛА, ЖИВОТИЊА СА НАЈСКУПЉИМ КРЗНОМ

Чинчила, која је веома слична веверици, живи на највишим обронцима Анда у Перуу и Чилеу. Због њеног скупоцепог крзна, људи су је толико ловили да је сада скоро истребљена. Крзно чинчילה је изванредно меко, све боје са тамним пегама. Једна бунда од чинчиног крзна вреди више од 50 хиљада долара.

СРЕБРНА ПЛАНИНА

Године 1545 један пастир открио је случајно праву сребрну планину код града Церо де Потоси у Боливији. Од тренутка када је откривена па до 1825 године она је припадала шпанским краљевима, који су за то време ископали сребра у

вредности од 3.158.000.000 фунти стерлинга. Сребрна Планина висока је око 1.500 метара, а на њеним падинама отворено је преко 5.000 рудничких окова.

ЛЕКАР „ЛАКЕ РУКЕ”

Дебел Ген, лекар из Литл Рока, у Арканзасу, САД, обавио је више од три хиљаде порођаја, а да му притом ниједна породиља није умрла.

ЦИНОВСКИ ЗИД ОД УГЉА

Код Бермоа у Индији постоји нека врста природног зида од каменог угља, који је висок 27 метара.

тара, а дуг 20 миља. Угљ је одличног квалитета, али, пошто се сасвим лако копа, тона стаје свега око сто динара.

ОВОГ МИНУТА -СВАКОГ МИНУТА

○ Из Мртвог Мора добива се хемиским путем 2 килограма боракса сваког минута.

○ За један минут на свету се ископа дијаманата у вредности од 70 долара.

○ У Америци се сваког минута потроши 37 килограма бурнута.

○ Ајфелову кулу у Паризу сваког минута посети по једно лице.

○ У овом тренутку на вашим рукама и мишицама налази се око 8 милиона бактерија.

○ У Европи се сваког минута утроши 2000 килограма сумпорног цвета за уништавање бактерија у вину.

○ Бацил азиске колере, једне од најопаснијих болести, множи се невероватно брзо: од једног бацила за десет секунди намножи их се толико да се њихов број дожива кад се јединици допишу 33 нуле.

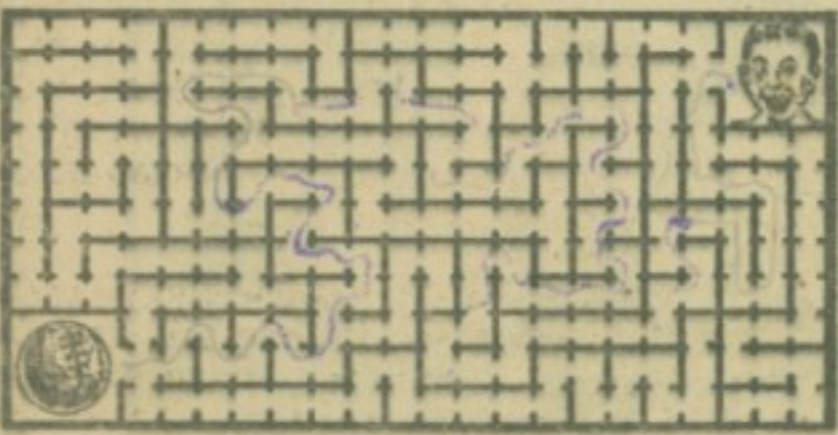
○ Док прочитате ову рубрику, највећа планета Јупитер, окрећући се око своје осе, прећи ће 105 миља.

○ Сједињене Америчке Државе дају половину целокупне светске производње шкриљца који се употребљавају за израду стакла, порцелана и емајла. Сваког минута на свету се ископа преко 400-килограма шкриљца.

○ У свим градовима у којима постоји подземна железница земља се тресе кад она пролази. Ти потреси изазивају око 200 титраја у минути.

○ У Египту се просечно произведе сваког минута преко 1000 килограма памука.

ЛАВИРИНТ

Како ће овај дечак доћи до лопте?

Да ли знате?

ЦЕПНИ ГРАМОФОН

У Паризу је недавно приказан један нов модел грамофона који је нешто већи од кутије за цигарете и лако се може ставити у џеп. За овај грамофон употребљавају се плоче са пречником од свега неколико сантиметара. Међутим, иако су тако мале, те плоче могу да емитују комаде исте дужине као и плоче нормалне величине. Тон ових малих грамофона ниуколико не заоштаје за тоном најмодернијих, великих грамофона.

СИЋУШНА ЛЕКАРСКА КАМЕРА

У САД је израђена минијатурна лекарска камера којом се могу снимати унутарње шупљине новечег тела: уста, носа, ушију итд. Камера снимма и у боји, као и инфрацрвеним зрацима.

ПУШТАЊЕ И БРИЈАЊЕ БРАДЕ И БРКОВА ПО НАРЕЂЕЊУ

Скоро четрдесет година војници у енглеској краљевској гарди морали су да носе браде. Већина њих — која је имала и друго неко занимање — тражила је да се укине та наредба, наводећи да их брада чини старијим. Наредбу је укинуо краљ Едвард VIII. И у другим земљама постојале су сличне одредбе. Сви чланови мађарског Доњег дома морали су да носе бркове. Наполеон је издао наређење, по коме су сви професори у Француској морали да пуште бркове. Напротив, сви људи који су служили у ратној морнарици морали су да буду обријани. У енглеској морнарици постоји чудан обичај: капетан брода може да дозволи или забрани члановима посаде да носе браду.

У Елдорату, код језера Бивери Лоу, почела је експлоатација нових налазишта урана. Према првим мерењима, нова руда је пет пута богатија од руде из Порт Радјума на Великом Медвежем Језеру, који је досад сматрач за најбогатије налазиште у Канади.

ПРОИЗВОДЊА РАДИЈУМА ВЕШТАЧКИМ ПУТЕМ

Америчким стручњацима за атомску енергију пошло је за руком да пронађу формулу за добијање радијума вештачким путем. Показало се да ове прве количине вештачки добијеног радијума имају већу моћ зрачења од укупних залиха природног радијума које су пред Други светски рат постојале у свету.

НОВА НАЛАЗИШТА УРАНА

Седаншња производња од 500 тона треба ускоро да се повећа на 2.000 тона руде дневно.

КОНЗЕРВИРАЊЕ ДОКУМЕНТА ПОМОЋУ ХЕЛИЈУМА

У последње време у Сједињеним Америчким Државама употребљава се хелијум за конзервирање докумената од изузетно великог значаја. Библиотека америчког Конгреса примила је недавно два таква документа: оригинале америчког устава и прокламације независности. Оба документа била су претходно препарирана хелијумом а затим су стављена у једну херметички затворену, хелијумовим гасом напуњену, витрину.

УСЛОВ ЗА СКЛАПАЊЕ БРАКА У ИНДОНЕЗИЈИ

Власти једне индонезанске покрајине издале су наредбу да сваки мушкарац приликом ступања у брак мора наглас да прочита документ о склапању брака и да га својеручно потпише. Ово је једно од многих средстава која индонезанске власти примењују у борби против неписмености.

АУТОМОБИЛ ТЕЖАК 140 КИЛОГРАМА

Најмањи и најлакши аутомобил на свету био је недавно приказан на канадској аутомобилској изложби. Мада располаже нормалним мотором, који може да развије брзину од преко 100 километара на сат, овај аутомобил је тежак свега 140 килограма.

СВИ СТАНОВНИЦИ ЛОНДОНА — ПУШАЧИ

Једно време, 1665 године, целокупно становништво Лондона пушило је — по савету лекара. У то доба у енглеској престоници беснела је куга, па су лекари, мислећи да је дуван добро дезинфекционо средство, препоручивали чак и женама и деци да пуше.

ФОТОГРАФИСАЊЕ НА МЕСЕЧИНИ

Једна јапанска фабрика оптичких инструмената изнела је недавно на тржиште нов фото-објектив помоћу кога се могу правити снимци на месечини. Светлосна јачина тог објектива је 0,7, тако да он успешно може да снима на месечини са експонажом од свега једне петине секунде.

Јестели већ чули да...

...крила мољца нису посута прашином као код лептира, већ су

покривена крљуштима које су сличне рибиљим.

...банане лакше и боље сазревају кад су обране него на дрвету.

...Леонардо да Винчи није писао као остали људи, већ с десна на лево. Његов рукопис необично се тешко читао.

...неке врсте већих морских ракова достигну нормалну величину два дана пошто се излегу.

...Један дан на Месecu траје око 700 часова, или готово тридесет наших дана.

...једна врста крастава јабе, која живи у Јужној Америци, носи на леђима

јаја — понекад и до стотину — на којих ће се излећи њено потомство.

...у граду Едмонтону у Канади јавила се највећа забележена разлика у температури. Јануара 1911 године, термометар је показивао 52 степена Фаренхајта испод нуле, а јула 1930 године 150 степени изнад нуле.

...миши може дуже да издржи без воде него камила.

...мишићи птичјег крила, у поређењу са мишићима човекове руке, јачи су двадесет пута.

...реч цигара води порекло од шпанске речи "цигара", што значи цврчак.

...рајска птица, једна од најлепших птица на свету, припада роду врапа.

...у лимуну има више шећера (9,8%) него у брескви (9,44%) и јагоди (7,4%).

...лети, срце пужа откуца 52 пута у минути, а зими само 4 пута за исто време.

НАПАД НА ЛУКУ У РОВИЊУ

ОСВЕТА СЕЊСКИХ УСКОКА

Сењски ускоци и њихова дела овећани су у нашим најлепшим народним песмама. Њихови подвизи на мору и на копну често се помињу и у Млетачком архиву. Ускоци су били људи који су избегли турско робовање и винули се у Хрватско Приморје — у планине и на море, где није досегнула освајачка турска рука. Знајући добро Турке, нове освајаче робене земље, они су у почетку поставили себи главни задатак да се боре против њих. Нажалост, убрзо су осетили да ни хришћанска Млетачка Република није ништа мањи непријатељ њихове родне груди и народа од Турака.

Тај бол још више је појачао један други несрећни случај. Неки млетачки капетан заробио је барку у којој су били ускоци. У лудом уверењу да ће смеде борце застрашити, он је свима заробљеним ускоцима отсечао главе и послао их у Млетке, где су јавно биле изложене на радост млетачке господе. Ускоци се заклеше да ће осветити своје другове. Свака прилика која им се пружила чинила им се мала. Њихови подвизи у борби против Млетачке низали су се један за другим, али ниједан не може, дотада, да се мери са оним када су напали бродове у ровињској луци.

неког великог и добро смишљеног циља. Пуна три дана о њима се ништа није чуло. Пловиди су, гоњени жудњом за осветом. Вешто су избегавали сваки сушет не само са млетачким лабама него и са обичним рибарским чапшима. Желели су да њихов подухват остане у највећој тајности, јер беху одлучили да нападну непријатеља где им се он најмање надао.

Још раније, ускочке старешине дознаде су да се у луци Ровињу налази више млетачких и турских бродова, крилатих скупоценим робом. Добро су се за то припремили, јер то је био њихови смео подухват. Осим тога, они су добро знали да су лукави Млетчани кудикамо осетљивији кад им се омете трговина, него кад им изгину војници. Они их нису жалили, јер то беху најамници из других земаља које су за наре увек могли да нађу.

Напад

Била је ноћ када су се њихове барке зауставиле пред ровињском луком. Вешти и чувени поморци добро су размотрили луку, затим бродове који су били у ној уси-

вали у том походу, него су отишли на другу страну. После деобе одлучили су да бискупа пусте на слободу, па су даље заповидали. Успут су се договорили да ослободе и млетачке службенике.

"Да вам нисмо у Ровињу задали часну реч да ћемо вас живи и здраве пустити, отсекли бисмо вам главе", рекли су им ускоци приликом пуштања.

Убрзо, потом, једне ноћи, око 11 часова, отвориле су се капије тврдога града Сења, који је у своје окриље примио храбре осветнике.

Вест о смелом ускочком нападу на ровињску луку брзо је стигла

Нико није ни помишљао да им се одаупре, па ни војници који су били на једној галији у луци. После тога ускоци су упали и на млетачку ратну лађу на којој су заробили Франческа Ђованија, старешину бомбардијера на галији осуђењеника, и једног капетана. То су учинили да би лакше измакли. Остале нису дирали.

Пошто је била ноћ, изишли су на обалу и сачекали зору. Одатле су кренули у правцу Бриона. Пловиди, среди су млетачки брод "Пињу", па су и са њега узели сву робу и нешто оружја. Одморили су се на рту Промонтору, где су казнили смрћу три Турчина. Док су се одмарали на рту, наишао је брод на коме се налазио и бискуп са Раба. Њихове барке брзо су испловиле на пучину и брод заробиле. На њега су један део робе претоварили, а бискупа и друге људе собом повели.

Одатле су кренули за Луку Светог Марка на Крку, где су плен поделили. Тек су тада видели шта имају. Ту је било: жита, воска, фине коже, злата, сребра, скупоцених простирки, чувеног платна из француског града Ремса, разнобојне свиле и много друге скупоцене робе, чија се вредност ценила на милионе. Све су то поделили на 906 гомила: на себе и на своје другове који нису учество-

вали у том походу, него су отишли на другу страну. После деобе одлучили су да бискупа пусте на слободу, па су даље заповидали. Успут су се договорили да ослободе и млетачке службенике.

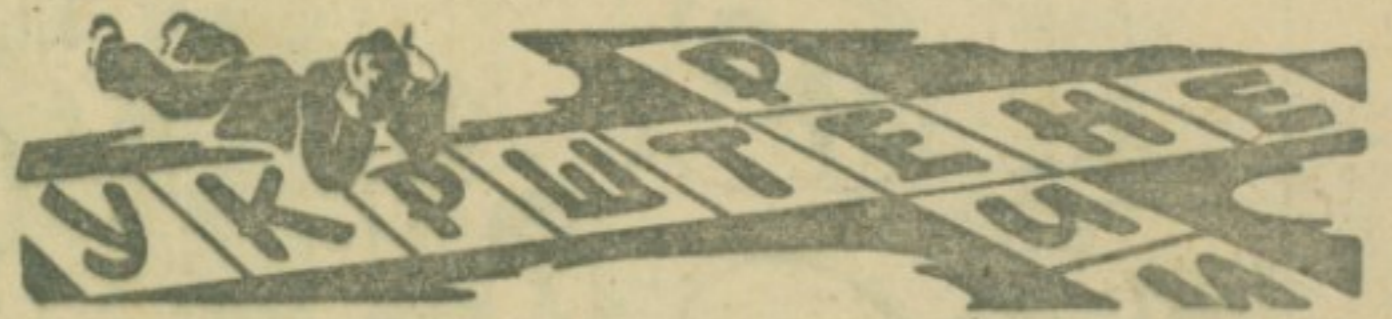
"Да вам нисмо у Ровињу задали часну реч да ћемо вас живи и здраве пустити, отсекли бисмо вам главе", рекли су им ускоци приликом пуштања.

Убрзо, потом, једне ноћи, око 11 часова, отвориле су се капије тврдога града Сења, који је у своје окриље примио храбре осветнике.

Вест о смелом ускочком нападу на ровињску луку брзо је стигла

у Млетке. Деловала је као гром из ведрог неба. Сенат се одмах састао и ратни бродови "Краљице Јадранског Мора" заповидали су валовима Јадрана да казне "разуздану шаку људи". Извршена је блокада свих ускочких места. Млетачким бродовима управљали су најискуснији команданти. Употребљене су све мере да се скрени отпор ускока. Уцењени су, запређено је казнама свима онима који их буду сакривали и помагали, послужили су се и разним другим лукавствима, али све је то било узалуд. Ускочке чете на копну и лаке флотиле барки на мору низале су и даље успехе у борби против Млетчана.

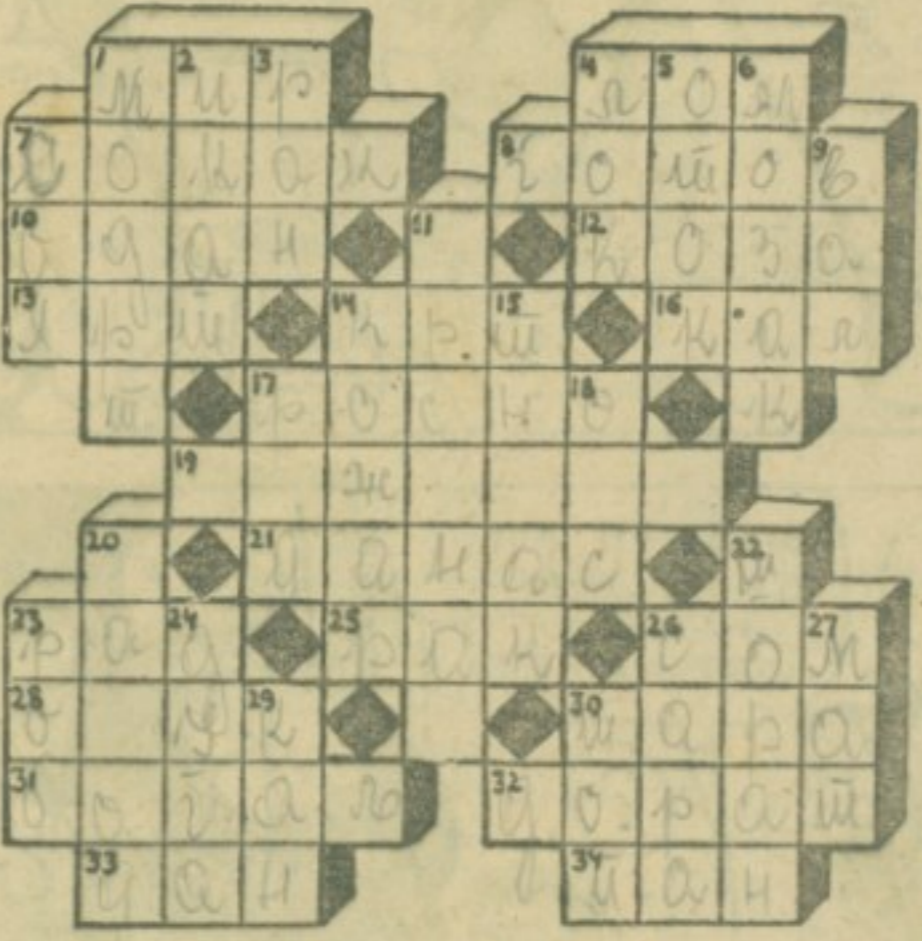
Б. Ђ. П.

РЕШЕЊЕ УКРИШЕНИХ РЕЧИ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно:
2) бол; 4) Дакар; 6) Кола; 7) ос; 9) ала; 10) ода; 11) на; 12) Адон; 13) понос; 15) нар; 16) долар; 18) Бари; 19) Ис; 21) оне; 22) оса; 23) са; 24) Арад; 25) Конан; 27) дин;

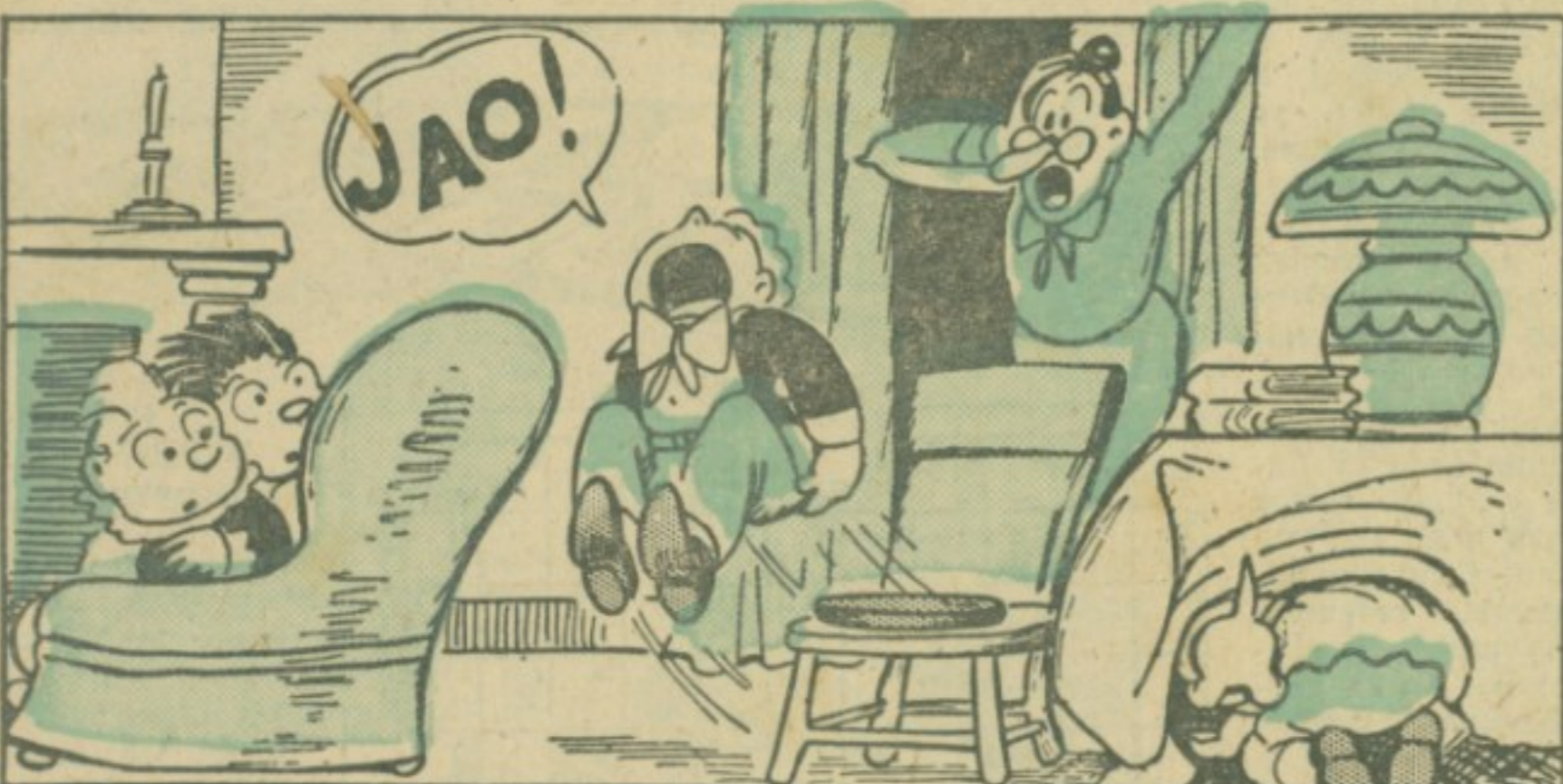
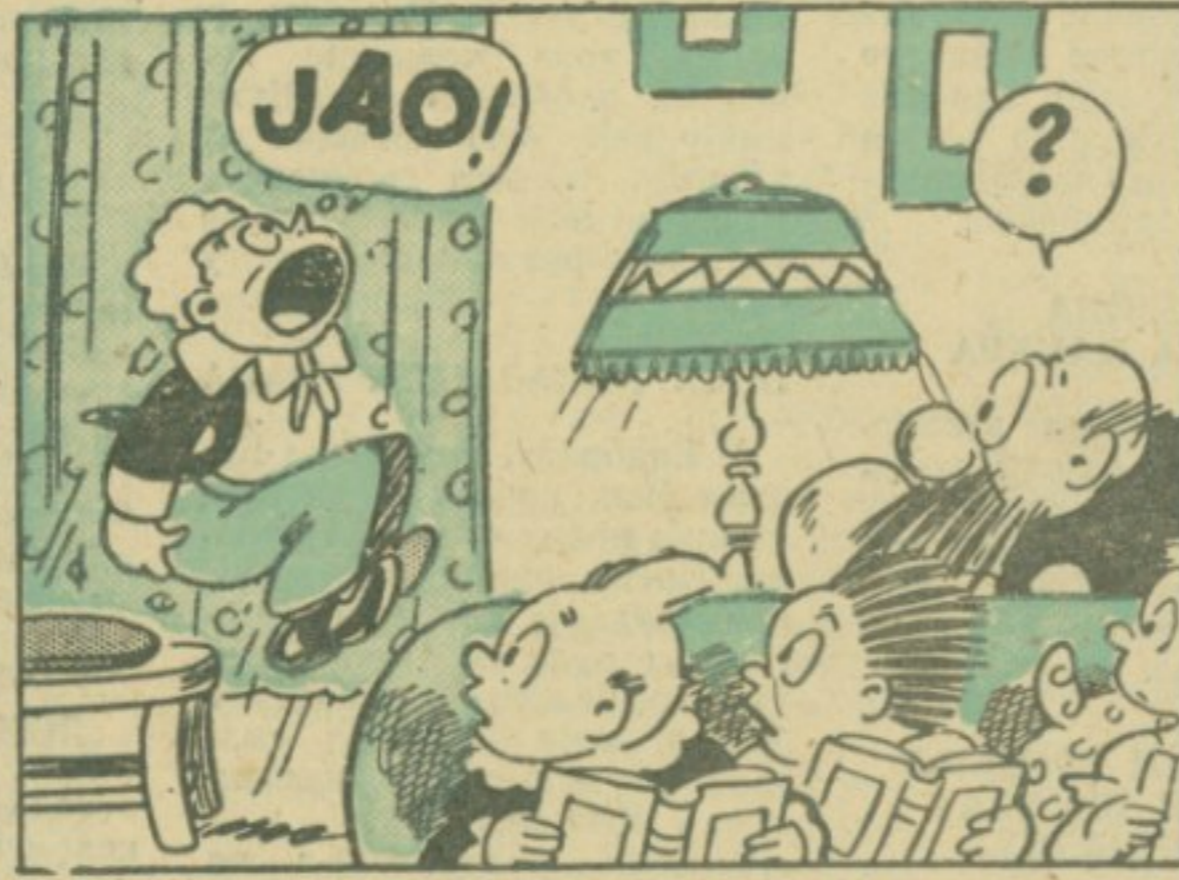
Усправно:
1) Мока; 2) бата; 3) ла; 4) долар; 5) Родос; 6) Кан; 8) сан; 10) одора; 12) анали; 14) Опор; 16) данак; 17) Рисан; 18) бес; 20) сад; 22) Оран; 24) анис; 26) од.

Водоравно:
1) тишина; 4) перед; 7) мала улица; 8) завршен; 10) предан; 12) домаћа животиња; 13) ловачки пас; 14) лозан; 16) благо; 17) прекривен росом; 19) острво у Малајском Архипелагу; 21) овога дана; 23) делатност; 25) болест; 26) риба; 28) узвик при раду; 30) планина у Србији; 31) човек са телесном маном; 32) рић коњ; 33) време једног обрта земље; 34) плочица за хокеј на леду;

Усправно:
1) узорак; 2) син Дедалов; 3) пре-времен; 4) познати енглески филозоф из XVII века; 5) острво; 6) живчани центар; 7) резултат цеђења; 9) талас; 11) лондонски фудбалски клуб; 14) врста занатлије; 15) арач; 17) врста; 18) Кентаур кога је убио Херкул; 20) људство; 22) покрет ноге при ходању; 23) подвлаштен човек; 24) атмосферска појава; 26) дело чизме; 27) шаховски израз; 29) место у Француској; 30) тешко оружје.

Зонивраји БИТА И БУТА

Соп. 1941 King Features Syndicate Inc. World rights reserved.